

Årsrapport mänskliga rättigheter 2025

Återrapportering av samordnings- och
utvecklingsuppdraget i mänskliga rättigheter

Länsstyrelserna

Titel: Årsrapport mänskliga rättigheter 2025

Författare: Sophie Gestranius

Diarienummer: 1569-2025

Utgivningsår: 2026

Omslagsbild: Annefrid Sjöman

Förord

År 2025 har visat att mänskliga rättigheter inte kan tas för givna. I en tid präglad av konflikter, ökad polarisering och växande ojämlikhet har det internationella rättssystemet satts under press. Samtidigt har nya samhällsutmaningar i vårt land tydliggjort behovet av att omsätta mänskliga rättigheter i praktisk handling – nära människors vardag.

Internationella rekommendationer som presenterats för Sverige under 2025 bekräftar att rättsskyddet i vårt land i många delar är starkt, men också att det behövs stärkas – särskilt på regional och lokal nivå där människor berörs direkt i sin vardag. Det ställer krav på långsiktighet, systematik och tydligt ansvarstagande i hela styrkedjan från internationella åtaganden, nationella strategier ned till regional och kommunal verksamhet.

Länsstyrelserna har i detta arbete en central roll. Återrapporteringen visar att många kommuner och regioner bedriver ett aktivt arbete inom mänskliga rättigheter, men också att skillnader i resurser, strukturer och prioriteringar påverkar möjligheterna för att nå varaktiga resultat.

Årsrapporten för 2025 visar att länsstyrelsernas insatser stärker kunskap, samverkan och arbetssätt inom området mänskliga rättigheter. Samtidigt kvarstår utmaningen att omsätta insatser i långsiktiga och strukturella effekter. Det understryker behovet av fortsatt utveckling, samordning och stabila förutsättningar för arbetet med mänskliga rättigheter i hela landet.

Helena Höj
Landshövding i Dalarnas län

Johan Blom
Länsråd i Kalmars län

Innehåll

ÅRSRAPPORT MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER 2025	1
FÖRORD	3
1 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER 2025: NATIONELL OCH REGIONAL UTVECKLING	6
1.1 Länsstyrelsernas roll	7
1.2 Länsstyrelsernas åiterrapportering	8
2 STRUKTUR FÖR SAMORDNINGS- OCH UTVECKLINGSUPPDRAGET	9
2.1 Länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter	9
2.1.1 Arbetsgrupper	11
2.1.2 Nyhetsbrev och informationsspridning	11
2.2 MR-webben.....	12
2.3 Förutsättningar för länsstyrelsernas arbete.....	12
2.3.1 Verksamhetsmedel	13
3 LÄNSSTYRELSENS NATIONELLA STÖD I DET REGIONALA ARBETET	14
3.1 Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken	14
3.2 Regionala lägesbilder inom mänskliga rättigheter	14
4 LÄNSSTYRELSESNAS STÖD TILL KOMMUNER OCH REGIONER	16
4.1 Samverkan inom länen	16
4.2 Utvecklingen av stödet till kommuners och regioners arbete med mänskliga rättigheter.....	16
4.2.1 Kommuner och regioners förutsättningar för att ta emot stöd	17
4.2.2 Regionala insatser och aktiviteter	18
4.2.3 Länsstyrelsernas stöd inom arbetet mot rasism	20
4.3 Effekter av insatser och aktiviteter	22
5 UTVECKLING AV STRATEGISK SAMVERKAN OCH KOMMUNIKATION	23
5.1 Länsstyrelseintern samverkan	23
5.2 Samverkan med utpekade myndigheter och nyckelaktörer	24
5.2.1 Samverkan med Forum för levande historia	25
5.3 Nationella gemensamma nätverk	25
5.4 Nätverket MR i kris.....	26

5.5 Mänskliga Rättighetsdagarna	26
6. SLUTSATSER OCH ARBETET FRAMÅT	28
6.1 Slutsatser.....	28
6.2 Arbetet framåt	29
6.2.1 Prioriteringar under 2026	30
7 BILAGOR.....	31
Bilaga 1 Bokslut	31
Bilaga 2 Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken.....	32

1 Mänskliga rättigheter 2025: nationell och regional utveckling

År 2025 präglades av ett fortsatt ansträngt läge för de mänskliga rättigheterna i Sverige. De internationella rekommendationer som presenterats under 2025, från FN:s allmänna ländergranskning och FN:s rasdiskrimineringskommitté, talar för att det finns kvarstående brister i genomförandet av mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå. Återkommande rekommendationer rör behovet av stärkt kapacitet, bättre uppföljning och ett mer systematiskt arbete för att motverka diskriminering och säkerställa likvärdig tillgång till rättigheter oavsett var i Sverige du bor.¹

De internationella rekommendationerna speglar länsstyrelsernas bild av de utmaningar som kommuner och regioner möter i säkerställandet av de mänskliga rättigheterna regionalt och lokalt. De flesta länsstyrelser rapporterar att kommuner och regioner bedriver ett aktivt arbete med mänskliga rättigheter men att det fortfarande skiljer stort mellan olika kommuner och regioner. I vissa kommuner och regioner är mänskliga rättigheter integrerade i ordinarie styr- och ledningssystem, till exempel genom mål, indikatorer och återkommande uppföljning. I andra fall bedrivs arbetet mer projektbaserat eller knutet till enskilda funktioner och medarbetare, vilket begränsar förutsättningarna för långsiktighet. Skillnaderna mellan länen hänger i stor utsträckning samman med kommunernas och regionernas storlek, organisatoriska kapacitet och tillgång till strategiska funktioner. Mindre kommuner rapporterar ofta svårigheter att avsätta tid och resurser, medan större organisationer i stället kan möta utmaningar kopplade till komplexitet och otydliga ansvarsförhållanden.

Länsstyrelserna har ombetts att uppskatta utvecklingen av de mänskliga

---

¹ OHCHR | [Universal Periodic Review - Sweden, cerd-concluding-observations-on-the-combined-twenty-fourth-and-twenty-fifth-periodic-reports-of-sweden.pdf](#), hämtad 2026-01-31

rättigheterna i respektive län under 2025 med bakgrund av den insyn som de har i länet via regionala rapporter, lägesbilder samt rättighetsdialoger och vittnesmål från civilsamhället. Sex länsstyrelser svarar att läget för mänskliga rättigheter försämrats i länet under 2025, fem länsstyrelser att utvecklingen av mänskliga rättigheter är oförändrat, en länsstyrelse uppger att utvecklingen förbättrats och resterande nio uppger att de saknar regionala lägesbilder och MR-statistik över tid för att kunna dra sådana slutsatser.

Flera länsstyrelser lyfter att regionala förändringar ligger till grund för försämringen och detta kan till exempel handla om ökad efterfrågan av resurser kopplat till utmaningar med glesbygd, återvändandecenter eller verksamheter i länet avseende särskilt sårbara grupper (så som SIS-hem och häkten). De utmaningar som lyfts fram är större efterfrågan av stöd i arbetet kopplat till antirasism, barnets rättigheter och jämställdhet, vilket tagit resurser från ordinarie stöd inom mänskliga rättigheter.

Den regionala nivån spelar en central roll för att nationella mål och internationella åtaganden ska få genomslag i praktiken. Länsstyrelsernas samordnings- och utvecklingsuppdrag i mänskliga rättigheter utgör en viktig länk mellan statlig styrning och kommunal och regional verksamhet.

1.1 Länsstyrelsernas roll

Länsstyrelserna är en del av den sammanhållna strukturen för främjande och skydd för de mänskliga rättigheterna i Sverige. Som statliga myndigheter med uppdrag att verka för att nationella mål får genomslag i respektive län, med hänsyn tagen till regionala förhållanden och förutsättningar, ska länsstyrelserna dels utgöra ett kvalificerat stöd till kommuner och andra myndigheter i deras arbete med mänskliga rättigheter, dels säkerställa att den egna verksamheten respekterar, skyddar och främjar de mänskliga rättigheterna.²

---

² Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, §2, §5.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har också sedan 2014 ett särskilt uppdrag för att samordna och utveckla det länsstyrelsegemensamma arbetet med mänskliga rättigheter. Genom åren har uppdragsformuleringen och medel varierat, men länsstyrelsernas stöd till kommuner och regioner inom mänskliga rättigheter har varit en konstant del av uppdraget. För året 2025 lyder uppdragsformuleringen:

”Länsstyrelserna ska stödja kommuner och regioner i arbetet med mänskliga rättigheter. Stödet ska bl.a. innefatta att sprida kunskap och metoder inom området samt främja erfarenhetsutbyte. Stödet ska också omfatta arbetet mot olika former av rasism, däribland antisemitism. Uppdraget ska genomföras i dialog med Sveriges Kommuner och Regioner och Forum för levande historia.”

1.2 Länsstyrelsernas återrapportering

Denna årsrapport redovisar och analyserar länsstyrelsernas arbete inom samordnings- och utvecklingsuppdraget i mänskliga rättigheter under 2025. Rapporten bygger på länsstyrelsernas återrapportering genom enkätsvar från samtliga länsstyrelser och syftar till att belysa utveckling, gemensamma mönster, regionala variationer samt kvarstående utmaningar i arbetet med att stärka de mänskliga rättigheterna i hela landet.

2 Struktur för samordnings- och utvecklingsuppdraget

Uppdragen i mänskliga rättigheter och barnets rättigheter finns i en gemensam struktur med ett gemensamt nätverk. Styrfunktionen i dessa båda uppdrag utgörs av länsrådet vid Länsstyrelsen i Kalmar län, Johan Blom, samt de två kontaktcheferna Alexandra Karlsson, Länsstyrelsen i Dalarnas län, samt Beatrice Högå, Länsstyrelsen i Värmlands län.

De enskilda länsstyrelserna ansvarar för att delta i kunskaps- och erfarenhetsutbyte i nätverket samt för att uppdragets innehåll och utvecklingsinsatser blir kända och förankras på respektive länsstyrelse.

2.1 Länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter

De nationella samordnarna för uppdragen i mänskliga rättigheter och barnets rättigheter samordnar länsstyrelsernas gemensamma nätverk för mänskliga rättigheter.

I nätverket ingår uppdraget i mänskliga rättigheter samt uppdraget i barnets rättigheter. Nätverket samlar även andra rättighetsområden som ett övergripande paraply där länsstyrelserna saknar regleringsbrevsuppdrag, till exempel funktionsrätt, demokrati och nationella minoriteter.

Den nationella samordningen lyfts genomgående i länsstyrelsernas återrapporteringar fram som en central stödstruktur. En mycket stor andel av nätverkets medlemmar – 81 procent – bedömer att den nationella samordningen är av stor betydelse för nätverket.

Samordningen upplevs bland annat bidra till tydligare struktur, effektiv samverkan mellan närliggande uppdrag inom länsstyrelserna samt möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte, vilket i sin tur ger bättre förutsättningar för ett mer jämlikt arbete över landet.

Det länsstyrelsegemensamma nätverket utgör navet i arbetet med uppdraget i mänskliga rättigheter. Under året har nätverket träffats fysiskt två gånger och digitalt två gånger. Utöver detta har ett flertal digitala erfarenhetsutbyten i samverkan med andra länsstyrelseuppdrag erbjudits.

Figur 1 Nätverket är indelat i fyra geografiska noder.

I nätverket finns fyra noder med syfte att främja erfarenhets- och kunskapsutbyte samt säkerställa en bred geografisk representation i nätverkets beredningsgrupp.

- Nod Nord: Länsstyrelserna i Gävleborgs, Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län.
- Nod Väst: Länsstyrelserna i Dalarnas, Värmlands, Västra Götalands och Örebro län.
- Nod Öst: Länsstyrelserna i Gotlands, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Östergötlands län.
- Nod Syd: Länsstyrelserna i Blekinge, Hallands, Kalmar, Kronobergs, Jönköpings och Skåne län.

Varje nod har en representant i nätverkets beredningsgrupp vars syfte är att fånga in synpunkter från nodgrupperna och föra dessa vidare till den nationella samordningen.

2.1.1 Arbetsgrupper

Under 2025 har flera medlemmar i nätverket ingått i en av två arbetsgrupper som båda leds av den nationella samordnaren för mänskliga rättigheter.

Metodarbetsgruppen har fortsatt det arbete som inleddes redan år 2023 med att uppdatera, förenkla och anpassa länsstyrelsernas tidigare publikation *Metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt* (2016) så att det ska kunna användas av offentlig verksamhet i stort. Stödet med namnet *Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken* lanserades för hela den offentliga sektorn den 10 december 2025. I arbetsgruppen deltog representanter från länsstyrelserna i Dalarnas, Västerbottens, Värmlands, Jönköpings, Stockholms och Skåne län.

Under året har det även funnits en referensgrupp inom området arbetet mot rasism för att hitta en struktur och kontinuerlig plattform för frågorna i stödet till kommun och region. I arbetsgruppen ingick länsstyrelsen i Dalarnas, Kalmar, Jönköpings, Hallands och Stockholms län.

2.1.2 Nyhetsbrev och informationsspridning

Den nationella samordningen skickar ut nyhetsbrev till nätverket fyra gånger per år, i anslutning till mötena i chefsforum för länsstyrelsernas chefer inom social hållbarhet. Nyhetsbreven innehåller till exempel omvärldsbevakning, nätverksintern information och tips på arrangemang som genomförs av länsstyrelser eller samverkansparter och som välkomnar deltagare från hela landet. MR-strategier på länsstyrelserna kan sedan använda sig av innehåll i nyhetsbrevet till egna utskick i sina nätverk och kanaler.

2.2 MR-webben

Samordnings- och utvecklingsuppdragets externa webbplats MR-webben.se lanserades 2021 och har sedan starten riktat sig till personer som arbetar med mänskliga rättigheter i offentlig sektor. Webbplatsen innehåller konventionstexter, svenska översättningar av ett flertal allmänna kommentarer, metod- och kunskapsstöd och mycket annat material. På sidan samlas också digitala utbildningar inom flera olika rättighetsområden som är framtagna av flera olika aktörer, däribland Uppsala universitet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Forum för levande historia, Barnombudsmannen och Myndigheten för delaktighet.

Samordningsuppdraget strävar också efter att samla relevanta nationella och regionala evenemang i webbplatsens kalendarium i syfte att visa på bredden av kunskapshöjande evenemang som genomförs av länsstyrelserna och nationella myndigheter på MR-området. Det möjliggör också en effektivisering då alla de olika aktörerna kan dra nytta av varandras arrangemang.

2.3 Förutsättningar för länsstyrelsernas arbete

Länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter under 2025 har genomförts under skiftande organisatoriska och resursmässiga förutsättningar. Återrapporteringen visar att omfattningen av arbetstid som kunnat avsättas för uppdraget varierar betydligt mellan länen. I flera län har arbetet bedrivits med en begränsad andel av en årsarbetskraft, ofta i kombination med andra närliggande uppdrag inom social hållbarhet så som jämställdhet, nationella minoriteter och barnets rättigheter. Under 2025 har ungefär en fjärdedel av länsstyrelserna arbetat mindre än 25 procent i uppdraget, och ungefär hälften av länsstyrelserna har arbetat mellan 25 och 75 procent i uppdraget. Endast fyra länsstyrelser har haft mer än 100 procents tjänst i uppdraget. Omfattningen av arbetstid är en minskning från föregående år och en förklaring kan vara omorganisering kopplat till att andra uppdrag i nära anslutning till mänskliga rättigheter försvunnit från länsstyrelserna. Flera

länsstyrelser rapporterar om att en begränsad tjänst i uppdraget påverkar möjligheten att arbeta både strategiskt och långsiktigt, särskilt när nya uppdrag eller prioriteringar tillkommer.

2.3.1 Verksamhetsmedel

Verksamhetsmedlet har haft stor betydelse för länsstyrelsernas möjligheter att genomföra konkreta insatser inom uppdraget och de flesta länsstyrelser uppger att tilldelade medel är en förutsättning för att kunna arbeta med området mänskliga rättigheter över huvud taget.

Medlen har bland annat använts för kompetenshöjande aktiviteter, samverkan och riktat stöd till kommuner och regioner. Samtidigt visar återrapporteringen att medlen i vissa län i stor utsträckning används för att finansiera personella resurser, vilket begränsar utrymmet för utvecklings- och innovationsinsatser. Detta pekar på en strukturell utmaning där uppdragets ambitionsnivå inte alltid fullt ut motsvaras av tillgängliga resurser, särskilt i län med små organisationer eller begränsad bemanning.

En länsstyrelse beskriver situationen väl så här:

”Verksamhetsmedel är bra men frågan om riktade medel är tveeggad. Länsstyrelserna gynnas generellt av breda anslag för att självständigt kunna prioritera sådant som är mest angeläget. Men en förutsättning i genomförandet av ett så verksamhetsnära uppdrag är både medel för tjänsten som regionalt samordningsansvarig i och med frågans bredd och verksamhetsmedel för att kunna genomföra insatser. Men utan verksamhetsmedel är det svårt att uppnå önskad effekt som är signalerad i regleringsbrev.”

Mer konkreta exempel på hur verksamhetsmedlet har använts finns i avsnitt 4.2.2 *Regionala insatser och aktiviteter*.

3 Länsstyrelsens nationella stöd i det regionala arbetet

3.1 Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken

Länsstyrelserna har tagit fram ett nytt stöd i rättighetsbaserat arbete, som både är ett förhållningssätt och en metod som riktar sig till kommuner och regioner. Metodstödet är en steg för steg-modell som hjälper offentlig sektor att sätta mänskliga rättigheter i centrum, oavsett uppgift eller verksamhetsområde.

Det nya metodstödet baseras på länsstyrelsernas *Metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt* (2016) men har utvecklats för att passa hela den offentliga sektorn, och utgår från FN:s rättighetsprinciper: icke-diskriminering och jämlikhet, delaktighet och inkludering, transparens och ansvar. Det rättighetsbaserade arbetet är tänkt att förbättra verksamhetens kvalitet samtidigt som det uppfyller invånarnas grundläggande rättigheter och behov. En film som beskriver metodstödet finns på MR-webben.se³ och materialet i sin helhet kan läsas i bilaga 2.

3.2 Regionala lägesbilder inom mänskliga rättigheter

Länsstyrelserna har identifierat ett växande behov av samlade och kontinuerliga regionala lägesbilder inom området mänskliga rättigheter. Behovet delas av både kommuner och regioner och syftar till att stärka det strategiska och kunskapsbaserade arbetet med mänskliga rättigheter där behoven är som störst.

Länsstyrelsernas *Analys av nationell lägesbild* (2023) förordar en fördjupad analys på kommunal nivå för att visa på skillnader i rättighetsläget för olika grupper som inte syns på nationell eller regional

---

³ Introduktionsfilmen Lätt att göra rätt, <https://www.mr-webben.se/introduktionsfilm-latt-att-gora-ratt/> (hämtad 2026-02-09)

nivå.

Inom ramen för länsstyrelsernas uppdrag inom mänskliga rättigheter och barnets rättigheter finns ett behov av att utveckla mer systematiska och jämförbara underlag baserade på statistik och indikatorer. Dessa ska kunna användas för uppföljning, analys och prioritering på såväl nationell som regional nivå. Uppföljningsbara data stärker även rättssäkerhet, likabehandling och transparens i beslutsfattandet.

Mot denna bakgrund har dialog inletts med Statistikmyndigheten SCB kring en samverkan för att identifiera indikatorer samt se över möjligheten för framtagandet av sådana lägesbilder.

4 Länsstyrelsernas stöd till kommuner och regioner

Länsstyrelserna samverkar och samtalar med många olika parter i sitt arbete med mänskliga rättigheter. Det sker bland annat en löpande samverkan med kommunerna och regionen i respektive län.

4.1 Samverkan inom länen

I 16 av 21 län fanns under 2025 minst ett samverkansforum som länsstyrelsen antingen samordnade (13) eller ingick i (3). Detta har stor betydelse för att aktörer i länet ska ha möjlighet att samverka och utbyta erfarenheter. Två länsstyrelser beskriver svårigheter att inom länet bedriva nätverk inom rättighetsområdet men ingår som aktörer i länsstyrelsernas olika nätverk inom andra uppdrag riktade mot kommun och region.

Forumet samlade kommuner, regioner och andra aktörer i länen, till exempel kommunförbund, idéburen sektor, akademi, trossamfund, näringsliv och statliga myndigheter. Totalt ingår minst 44 procent (125 kommuner) av landets kommuner i minst ett nätverk i dessa 16 län, en minskning från föregående år (51 procent). Däremot visar rapporteringen att merparten kommuner och regioner deltar i hög utsträckning. Utöver dessa når länsstyrelsernas MR-uppdrag betydligt fler kommuner i samverkan med andra länsstyrelseuppdrag, vid utbildningsinsatser eller delning av nyhetsbrev.

4.2 Utvecklingen av stödet till kommuners och regioners arbete med mänskliga rättigheter

Under 2025 har länsstyrelserna genomfört ett brett spektrum av regionala insatser, inklusive utbildningar, nätverksträffar, processtöd och riktade utvecklingsinsatser. Flertalet län rapporterar flera parallella aktiviteter med olika målgrupper, främst chefer, strateger och samordnare i kommuner och regioner.

I kommande avsnitt redovisas exempel av länsstyrelsernas bredd av insatser för att främja och stärka de mänskliga rättigheterna och erbjuda möjlighet till kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och strategiskt stöd till kommuner och regioner i deras arbete. Avsnitten nedan visar också hur länsstyrelserna behövt anpassa sitt stöd för att nå ut till kommuner och regioner med begränsade resurser eller låg prioritering av mänskliga rättigheter.

4.2.1 Kommuner och regioners förutsättningar för att ta emot stöd

Samtliga länsstyrelser har utmaningar i att nå ut till kommun och region i arbetet med mänskliga rättigheter. De flesta länsstyrelser (18) saknar en kontaktperson inom mänskliga rättigheter inom kommun eller region. Det uppges att det främst är små men även medelstora kommuner som saknar resurser att avsätta för perspektiv inom mänskliga rättigheter.

Länsstyrelserna har ofta kapacitet att stötta resurs- och kunskapsmässigt men det upplevs som att tiden inte räcker till för att ta emot stödet. Aktörer på lokal och regional nivå behöver prioritera mellan ett stort antal aktuella uppdrag och politikområden, och mänskliga rättigheter kan ofta upplevas som abstrakta och svåra att förstå hur de är relevanta för ens egen verksamhet. Det kan också handla om skillnader i organisatoriska förutsättningar och prioriteringar som påverkar möjligheterna att arbeta systematiskt med mänskliga rättigheter.

En annan utmaning för länsstyrelserna är att kommuner och regioner både prioriterar och integrerar mänskliga rättigheter på olika sätt. Utmaningarna tar sig uttryck i skillnader i hur nationella mål och rättighetsperspektiv integreras i kommunala och regionala styr- och verksamhetsprocesser, samt i avsaknad av gemensamma strukturer för uppföljning. Detta försvårar ett samordnat och långsiktigt arbete mellan länsstyrelser, kommuner, region och civilsamhälle och riskerar att leda till ojämlig tillämpning på lokal nivå. Det framgår även av länsstyrelsernas rapport *Kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism* (2025).

Det blir särskilt angeläget för länsstyrelser att bättre nå ut med stöd till fler kommuner och då särskilt de med mer begränsad mottagarkapacitet. Flera länsstyrelser beskriver att de i brist på kontaktpersoner samverkar inom de bredare spektra av frågor inom social hållbarhet då det finns en kontaktperson i kommunen inom till exempel folkhälsa och brottsförebyggande arbete.

Några länsstyrelser nämner även att andra utmaningar som geografiska avstånd samt konkurrens med andra lagstadgade uppdrag försvårar kontinuitet och långsiktighet i arbetet.

4.2.2 Regionala insatser och aktiviteter

Samtliga 21 länsstyrelser har genomfört utbildnings- och kompetenshöjande insatser. Flera länsstyrelser beskriver utmaningarna med bristande mottagarkapacitet i kommun och region och då kan en kunskapshöjande insats utgöra en aktivitet med lägre tröskel för deltagande. Insatsen möjliggör även spridning till ett stort antal deltagare inom en begränsad tid.

Här kan nämnas den serie av lunchseminarier under namnet ”Dagens Rätt” som Norrlandslänen samordnar, eller den digitala utbildning som Länsstyrelsen i Västernorrland, på uppdrag av Myndighetsnätverket och i samverkan med Mittuniversitet, tagit fram. Utbildningen är en introduktionsutbildning till samtliga i anställda inom offentlig sektor i länet och går igenom värdegrund, bemötande, jämställdhet och diskriminering.

Andra insatser med låg tröskel som ger stor effekt är spridning av omvärldsbevakning, metoder och erfarenhetsutbyten. Detta har i stort sett samtliga länsstyrelser stöttat kommuner och regioner med.

Länsstyrelserna har en stor organisatorisk fördel med sin regionala och lokala närvaro. De flesta länsstyrelser har insyn i vilka rättighetsfrågor som är mest aktuella i länet. Flera länsstyrelser har även genomfört behovs- och kapacitetsanalyser för att stödet ska kunna tas emot och vara relevant för kommuner och regioner.

Utifrån sin regionala och lokala kännedom i länet har 14 länsstyrelser genomfört en anpassad insats specifikt för kommunens utmaningar. Här kan nämnas Länsstyrelsen i Jämtlands län som sedan två år tillbaka erbjudit två kommuner i länet ett samordnat stöd i syfte att stärka det förebyggande arbetet för barn och unga och att arbeta rättighetsbaserat. Underlaget för stödet är regionala lägesbilder om uppväxtvillkor i varje kommun och sammanfattat i länet.

Länsstyrelsen Gotlands län beskriver i sin årsrapportering om vikten av att arbeta flexibelt och behovsbaserat genom att ge stöd i frågor som aktualiserats inom länet och har därför arbetat med att belysa rättighetsperspektiv i anslutning till områden som storskalig utrymning och färdtjänst.

När förfrågan om stöd inkommer till länsstyrelserna MR-strategier är det ofta i anslutning till att kommunen eller regionen vill inleda eller har ett pågående utvecklingsarbete inom ett särskilt område. Lite mer än hälften av länsstyrelserna (13) har haft möjlighet att ge stöd i utvecklingsarbete eller arbeta mer processtödjande.

Ett sådant exempel är Järfälla kommun som inom sitt program för mänskliga rättigheter fattat beslut om att implementera och utgå från ett rättighetsbaserat arbetssätt (RBA). Kommunen ville ha länsstyrelsens stöd för att öka förståelsen för RBA hos tjänstepersoner och politiker. Länsstyrelsen i Stockholms län har inlett rådgivning med syfte att förankra ett internt metodstöd för rättighetsbaserat arbetssätt hos kommunen.

Länsstyrelsernas prioritering av det rättighetsbaserade arbetssättet som metod och förhållningssätt har beskrivits som en viktig del för att samlat kunna bemöta utmaningar inom mänskliga rättigheter. Genom att tydliggöra hur ett rättighetsbaserat arbete kan integreras i ordinarie verksamhet och bidra till måluppfyllelse har stödet anpassats för att i förekommande fall nå särskilt kommuner och regioner med begränsad mottagarkapacitet. Detta bedöms stärka förutsättningarna för ett mer

likvärdigt och hållbart genomförande på lokal och regional nivå.

En annan viktig resurs som länsstyrelserna har för att uppnå sina prioriteringar inom området mänskliga rättigheter är landshövdingar och länsråd som har möjlighet att samla kommunchefer och bjuda in makthavare till rundabordssamtal. Här kan till exempel nämnas Länsstyrelsen i Västra Götaland där landshövdingen återkommande bjuder in till ett rundabordssamtal inom hbtqi-frågor där civilsamhällesorganisationer representerar målgruppen.

4.2.3 Länsstyrelsernas stöd inom arbetet mot rasism

Länsstyrelserna ser sig ha en naturlig plattform inom uppdraget mänskliga rättigheter för att ge stöd och skapa dialog inom arbetet mot rasism gentemot kommuner och regioner. Arbetet mot rasism har således bedrivits inom den kapacitet och regionala kompetens som finns inom länet. Arbetet mot rasism bedrivs inom länsstyrelsernas rättighetsbaserade arbete, så även de generella insatser som är omnämnda i rapporten ger en positiv förflyttning för arbetet mot rasism. Detta avsnitt ämnar dock specificera särskilda riktade insatser.

Under 2025 har 18 länsstyrelser gjort riktade insatser inom arbetet mot rasism. Av dessa var merparten riktade mot antisemitism och antisvart rasism, tätt följt av arbete mot antiziganism, antimuslimsk rasism och rasism mot samer.

Länsstyrelserna redovisar genomförda utbildningsinsatser om antirasism och diskriminering för kommunala verksamheter, ibland kopplat till framtagande eller revidering av lokala handlingsplaner. Andra exempel är att länsstyrelserna möjliggjort dialoger mellan kommuner och civilsamhällesorganisationer samt gett stöd till utveckling av rutiner för att uppmärksamma och hantera diskriminering.

Den kartläggning som länsstyrelserna publicerade under 2025 avseende kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism har för merparten av länsstyrelserna utgjort ett underlag för prioritering eller som underlag för att skapa samverkan och dialog.

Länsstyrelserna i Västra Götalands län, Östergötlands län, Västergötlands län samt Stockholms län har även kompletterat kartläggningen genom ett samråd för nationella minoriteter.

Några andra exempel på insatser omnämns nedan:

- Länsstyrelsen i Norrbottens län har genom stöd till regionen skapat möjlighet för föreläsningar om jämlik hälso- och sjukvård i ett mångfaldigt Sverige. Detta är ett led i ett pågående utvecklingsarbete för att öka personalens kulturella medvetenhet och på så sätt skapa en mer likvärdig vård, oavsett patientens bakgrund.
- Länsstyrelsen i Skåne län har i samverkan med Forum för levande historia genomfört ett digitalt seminarium om hatbrott i skolan. Syftet med seminariet var att öka kunskapen om vad rasism och hatbrott är, hur det uttrycks och kan drabba barn och unga, men även hur det kan förebyggas. På seminariet var 28 av Skånes 33 kommuner representerade och cirka 200 av de 300 deltagarna var anställda i skolan.
- Länsstyrelsen i Värmlands län uppmärksammade Förintelsens minnesdag och cirka 200 personer deltog på arrangemanget. Insatsen bestod av kulturella och kunskapshöjande inslag riktade till både unga och vuxna, inklusive elevmedverkan, ceremoniella moment och föreläsning. Arrangemanget syftade till att uppmärksamma Förintelsen, stärka kunskapen om antisemitism och rasism samt bidra till ökad medvetenhet om mänskliga rättigheter och det demokratiska samhällets grundläggande värden.

Samtidigt framträder särskilda utmaningar. Länsstyrelserna beskriver att arbetet mot rasism berör värderingar och normer, vilket kan möta motstånd eller osäkerhet i organisationerna. Detta, i kombination med begränsad mottagarkapacitet, gör att effekten av insatserna i flera fall stannar på individnivå.

4.3 Effekter av insatser och aktiviteter

Länsstyrelserna lyfter att deras insatser i stor utsträckning lett till ökad kunskap och medvetenhet hos kommuner och regioner.

Utbildningsinsatser och nätverk har bidragit till ett gemensamt språk kring mänskliga rättigheter och en ökad förståelse för hur rättsprinciper kan tillämpas i praktiken.

Dessa effekter är genomgående starkast i län där insatserna varit återkommande och riktade till strategiska funktioner såsom chefer och samordnare.

I flera län kan även effekter på medellång sikt identifieras. Processtöd och samordnade insatser har i vissa kommuner och regioner bidragit till att mänskliga rättigheter i högre grad integrerats i styrdokument, handlingsplaner och interna rutiner. Det är dock inte en generell bild som representerar samtliga länsstyrelser. I län där mottagarkapaciteten är begränsad eller där stödet inte följts upp systematiskt tenderar effekten att stanna vid individnivå snarare än leda till organisatorisk förändring.

Flera faktorer begränsar insatsernas genomslag. En återkommande begränsning är brist på tid, resurser och tydligt mandat hos kommuner och regioner att omsätta stöd till varaktiga förändringar. Hög personalomsättning och konkurrerande prioriteringar bidrar ytterligare till att effekten avtar. Insamlingen av länsstyrelsernas svar visar även att likartade insatser kan ge olika utfall beroende på lokal kontext, vilket understryker att effekt inte enbart kan kopplas till insatsens innehåll utan även till mottagarens förutsättningar.

För att förstärka effekterna framåt behöver insatserna i ökad utsträckning kombineras med långsiktigt processtöd, lägesbilder, tydligare uppföljning och åtgärder som stärker kommuners och regioners möjligheter att ta emot stöd.

5 Utveckling av strategisk samverkan och kommunikation

Den samlade bedömningen är att samverkan med myndigheter, civilsamhälle och andra aktörer utgör en viktig del av länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter. När samverkan är strukturerad och långsiktig stärker den både kvaliteten och legitimiteten i stödet till kommuner och regioner.

5.1 Länsstyrelseintern samverkan

Den nationella samordnaren för mänskliga rättigheter medverkar i det länsstyrelsegemensamma forumet för nationella samordnare inom området social hållbarhet. Deltagare ur forumet har under året presenterat en vägledning för att integrera länsstyrelseinstruktionens 5 § 1-6 i länsstyrelsernas ordinarie styr- och ledningssystem.

Förhoppningen är att vägledningen ska underlätta för att samtliga områden inom mänskliga rättigheter ska kunna genomföra all den verksamhet som länsstyrelserna genomför som har koppling till området. Nationella samordnare för mänskliga rättigheter och barnets rättigheter samt nationella samordnare inom uppdraget jämställdhet har samordnat arbetet.

Den nationella samordnaren har också samverkat med den länsstyrelseinterna expertgruppen för bostadsförsörjning och med Kronofogden, Boverket och Socialstyrelsen utifrån regeringens strategi för att motverka hemlöshet, samt lämnat synpunkter till Boverket inför bostadsmarknadsenkäten 2026. Det uppmärksammades även att flera av de rekommendationer och förslag som länsstyrelserna lämnat under tidigare år nu är en integrerad del av bostadsmarknadsenkäten.

Under de senaste åren har även uppdraget inom mänskliga rättigheter fått flera förfrågningar från kommuner och regioner inom området krisberedskap. Av återrapporteringen framgår det att det tills vidare är ett stort fokusområde för länsstyrelserna att arbeta med integrering av

mänskliga rättigheter i civil beredskap. Det arbetet baseras bland annat på stödmaterialet Rätt att försvara (med inriktning på jämställdhet och mänskliga rättigheter i krisledningsarbetet) som togs fram av länsstyrelserna 2022–2023. Med bakgrund av detta har uppdragen i jämställdhet, mänskliga rättigheter och barnets rättigheter samt arbetet med Agenda 2030 initierat en länsstyrelsegemensam samverkan. Då det identifierats ett behov på kommunnivå så har även ett gemensamt budgetäskande lagts för att gemensamt ge stöd från de olika uppdragens kompetens.

5.2 Samverkan med utpekade myndigheter och nyckelaktörer

Under året har länsstyrelserna utvecklat samarbetet med flera nationella myndigheter och andra aktörer i syfte att stärka den strategiska samverkan. Uppdragets kontaktlänsråd Johan Blom har träffat och fört dialog med direktören för Institutet för mänskliga rättigheter, Barnombudsmannen, överintendenten för Forum för levande historia samt Sveriges Kommuners och Regioners (SKR) Demokratiberedning. Syftet med dialogen var dels att presentera länsstyrelsernas uppdrag och lyfta regionala behov, dels hitta synergier och bidra till förståelse i vårt gemensamma arbete i mänskliga rättigheter.

De myndigheter som länsstyrelserna främst vänder sig till för stöd och material är jämnt fördelat mellan Institutet för mänskliga rättigheter, Myndigheten för delaktighet, Forum för levande historia, Diskrimineringsombudsmannen samt Uppsala universitet. Detta synliggör länsstyrelsernas situation med avsaknad av utpekad samverkansmyndighet som kan ge stöd till länsstyrelserna inom det bredare området mänskliga rättigheter; i stället får länsstyrelserna vända sig till flera olika myndigheter med olika sakfrågor.

När det gäller samverkan och regionala insatser inom områden som rör diskriminering, antirasism och delaktighet är samverkan med civilsamhället särskilt framträdande medan samverkan med andra myndigheter oftare kopplas till samordning och kunskapsstöd.

5.2.1 Samverkan med Forum för levande historia

Nationella samordnaren i mänskliga rättigheter och Forum för levande historia har haft återkommande avstämningar under året. Under året har tolv länsstyrelser även genomfört en samverkansinsats med Forum för levande historia. Länsstyrelserna beskriver att Forum för levande historia varit till stor hjälp i att ge både stöd och fördjupad kunskap på området. Flera länsstyrelser lyfter att stödet varit verksamhetsnära och att Forum för levande historia är en flexibel myndighet att samverka med. Länsstyrelserna har även återkommande blivit inbjudna till och deltagit i Forum för levande historias demokratinätverk. Mot bakgrund av den goda, redan existerande, samverkan finner Länsstyrelserna att det föreligger potential för ett utvecklat, mer långsiktigt samarbete, i synnerhet när det gäller Länsstyrelsernas verksamhetsnära stöd till kommuner och regioner.

5.3 Nationella gemensamma nätverk

Nationell samordnare sitter med i Institutet för mänskliga rättigheters samsynsgrupp för informationsmöten som riktar sig till MR-specialister inom stat, regioner och kommuner samt idéburen sektor, samt medverkar i planeringen av mötena. Två sådana möten har genomförts under 2025.

Nationella nätverket för mänskliga rättigheter (NNMR) är kommunernas och regionernas nätverk för mänskliga rättigheter. Den nationella samordnaren sitter i styrgruppen för NNMR tillsammans med SKR och styrgruppsrepresentanter från flera olika kommuner. Nationell samordnare medverkar på NNMR:s nätverksträffar och sprider även inbjudan till träffarna till länsstyrelsernas MR-strateger för vidare spridning till kommuner och regioner, vilket har resulterat i fler deltagare på nätverksträffarna. Nationell samordnare har även regelbundna avstämningar med SKR.

Nätverket ECCAR (European Coalition of Cities Against Racism) som samordnats av SKR träffades vid två tillfällen under 2025. Länsstyrelsen

delade då både erfarenheter i arbetet mot rasism samt länsstyrelsernas kartläggning (2025) om kommuners behov och kapacitet i arbetet mot rasism. Från och med 2026 kommer nätverket omformas till ett nätverk för kommuner i arbetet mot rasism som samordnas av Forum för levande historia med stöd av SKR och länsstyrelserna. Länsstyrelserna, SKR och flera kommuner välkomnar denna förändring då det sänker tröskeln för att få stöd och ger möjlighet för ett tillgängligt forum för erfarenhetsutbyte.

5.4 Nätverket MR i kris

Under det första pandemiåret identifierade olika aktörer ett behov av att belysa och säkerställa mänskliga rättigheter under pågående covid-19-pandemi. Det resulterade i en gemensam konferens, *Vägen framåt – pandemin och de mänskliga rättigheterna*, med en tillhörande rapport författad av Ramboll. Rapporten ger ett antal rekommendationer som bland annat handlar om samverkan mellan civilsamhället och det offentliga samt hur samhällets krisberedskap bör utvecklas för att bättre integrera mänskliga rättigheter.

Arbetsgruppen som planerade konferensen utvecklades till nätverket MR i kris. Nätverket består idag av Borås kommun, Forum för levande historia, Institutet för mänskliga rättigheter, länsstyrelsernas samordningsuppdrag i mänskliga rättigheter samt Svenska Röda Korset.

Under året har nätverket genomfört en hearing med referenspersoner som arbetat nära människor i olika lokala krissituationer. Hearingen gav nätverket en möjlighet att höra om lokala utmaningar och förväntningar från myndigheter vid en krissituation. De referenspersoner som deltog var egenorganiserade och vittnade bland annat om erfarenheter från pandemin, skjutningar i närområdet och koranbränningar.

5.5 Mänskliga Rättighetsdagarna

Länsstyrelsernas samordnings- och utvecklingsuppdrag i mänskliga rättigheter har under många år samverkat med Föreningen Ordfront och Mänskliga Rättighetsdagarna (MR-dagarna).

MR-dagarna är ett av årets viktigaste tillfällen för kompetensutveckling, relationsbyggande och kontaktskapande för länsstyrelsernas MR-strategier. Därför fördelar samordningsuppdraget en seminariebiljett per länsstyrelse så att så många som möjligt ska kunna delta.

Under MR-dagarna 2025 medverkade uppdraget med ett seminarium om det nya metodstödet *Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken*. Seminariet var fullsatt. Nationell samordnare deltog även i Stockholms stad och Forum för levande historias paneldiskussion om nationella och lokala utmaningar och möjligheter i det fortsatta arbetet

6. Slutsatser och arbetet framåt

6.1 Slutsatser

Under 2025 har länsstyrelsernas stöd till kommuner och regioner utvecklats positivt genom att man stärkt befintliga strukturer för samverkan och även i större utsträckning arbetat för att samordna sig internt mellan olika uppdrag. Syftet med samordningen är att underlätta för kommuner och regioner att ta emot och implementera stödinsatser som länsstyrelserna bidrar med.

Samtliga länsstyrelser har uppgett att det i uppdraget finns stora utmaningar med mottagarkapaciteten hos kommuner och regioner. Här lyfts bland annat avsaknad av kontaktpersoner, små resurser och kommunala prioriteringar upp som nyckelfaktorer till utmaningarna. Merparten av länsstyrelserna är medvetna om utmaningarna med kommuner och regioners mottagarkapacitet och har också anammat ett behovsbaserat snarare än generellt arbetssätt vilket har gett ett större genomslag för insatser.

Flera länsstyrelser lyfter även fram att möjligheten att erbjuda ett mer verksamhetsnära processtöd, med riktade insatser och särskild kunskapshöjning, i synnerhet skulle stötta kommuner och regioner med bristande mottagarkapacitet. Att länsstyrelserna kan arbeta mer utifrån sin unika ställning både lokalt och regionalt och ta vara på sin förmåga att arbeta med lokala lägesbilder och inhämta kunskap genom att organisera nätverk på kommunal nivå lyfts också som en framgångsfaktor i Statskontorets rapport *I gränslandet mellan nationellt och lokalt (2025)*.

För att kunna arbeta på detta sätt i högre utsträckning behöver länsstyrelserna också förutsättningar för att arbeta mer långsiktigt i frågan, bland annat genom bättre underlag för regionala lägesbilder och mer resurser i form av personal. Att arbeta processinriktat tar tid för att det ska få effekt. För att kunna prioritera arbetet med mänskliga

rättigheter krävs både resurser och samverkan mellan näraliggande politikområden samt en ökad förståelse för länsstyrelsernas regionala kunskap och kapacitet av myndigheter.

Under året har länsstyrelsernas MR-nätverk inlett ett arbete med att se över långsiktiga effekter och arbeta mer målbaserat inom uppdraget. Även i detta arbete är aktuell statistik och regionala lägesbilder en förutsättning för att kunna följa arbetet med och utvecklingen av mänskliga rättigheter lokalt, regionalt och nationellt.

Samverkan mellan länsstyrelser är ett framgångsrikt koncept som stöttar utvecklingen även på de länsstyrelser där uppdraget i mänskliga rättigheter utgör en liten del av en tjänst. De möjligheter som finns i den nodbaserade strukturen i nätverket tillsammans med samverkan inom andra uppdrag på länsstyrelsen bör fortsatt tillvaratas.

Extern samverkan har bidragit till att bredda perspektiven i arbetet med mänskliga rättigheter och stärkt legitimiteten i länsstyrelsernas stöd till kommuner och regioner. Civilsamhällets medverkan har i flera fall tillfört erfarenhetsbaserad kunskap och bidragit till ökad förståelse för rättighetsbärares perspektiv.

Samtidigt visar analysen att samverkan i sig inte är tillräcklig för att säkerställa effekt. Otydliga roller, kortsiktiga samarbeten och begränsad mottagarkapacitet hos kommuner och regioner kan minska genomslaget. För att öka effekten framåt behöver samverkan i högre grad formaliseras, följas upp och tydligt kopplas till länsstyrelsernas övriga insatser samt mottagarnas faktiska behov och förutsättningar.

6.2 Arbetet framåt

Både inom den nationella samordningen och i nätverket kommer det fortsatt ske ett arbete för att stärka samverkan mellan nationella uppdrag och länsstyrelserna som helhet. Alla delar av mänskliga rättigheter är viktiga att arbeta med, men andra uppdrag ger möjlighet att arbeta med mer specifikt verksamhetsanpassat stöd och ge tillgång till nya plattformar. Länsstyrelserna kommer även fortsatt arbeta med

att ta fram bättre underlag, både för att kunna se effekten av långsiktiga och kortsiktiga insatser och för att stötta utvecklingen av mänskliga rättigheter i kommuner och regioner.

6.2.1 Prioriteringar under 2026

Områden som kommer att prioriteras under 2026 är att

- Sprida metodstödet *Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken*, tillsammans med praktiska erfarenheter för rättighetsbaserat arbetssätt inom offentlig sektor till kommuner och regioner.
- Utveckla arbetet med effektmätning och lyfta behov av regionala lägesbilder inom området mänskliga rättigheter.
- Arbeta för att samla rättighetsområden samt förenkla för kommuner utifrån deras behov.
- Stärka arbetet för att integrera mänskliga rättigheter i civil beredskap.

7 Bilagor

Bilaga 1 Bokslut

Ekonomisk redovisning mänskliga rättigheter 2025	Utfall tkr
Disprätt/verksamhetsmedel	8200
Nationell samordning	1000
Ekonomi & förvaltning	100
Kommunikation och information	230
Projekt	470
Totalt*	10 000

*Totalsumman, 10 miljoner kronor, är fördelad mellan två anslag: mänskliga rättigheter (7 miljoner kronor) och att motverka rasism (3 miljoner kronor).

Bilaga 2 Lätt att göra rätt! Rättighetsbaserat arbete i praktiken

Bifogas som fristående rapport.

Länsstyrelserna

www.lansstyrelsen.se